

אל תקרי הליכות אלא הלכות

תשובות מעלון קודם

חייב הוא לשלם את הנ"ל. אולם אם נהג המונית יכול למצוא נוסע אחר באותו מקום, זבולון אינו צריך לשלם לו את שכר כל הנסיעה ליעד. (יעוין שו"ע שם סי' שיא סעי' ו, ופתחי חושן שכיר' פ"ב סעי' כז) ואם צריך לנסוע למקום בו מצויים נוסעים, לכאורה יש לשלם את שכר הנסיעה לשם ואותו ישלם זבולון. מ"מ אם קיים באותו מקום נוהג ברור אודות תשלום לנהג מונית, יש לילך אחר מנהג המדינה. (ופריו מתוך בראשית עמ' 341 מהגר"י זילברשטיין שליט"א)

ג. הרמב"ם (הלכות שבעות יב, א) למד מהפסוק (דברים כח, נח): "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלקיך", שאסור להזכיר שם שמים לבטלה אפילו בלא שבועה, איזה 'שם' אסור להזכיר?

לא רק שם בן ארבע אותיות אסור להזכירו לבטלה, אלא הוא הדין 'אלקיננו' (עם אות ה במרכוז) אסור להזכירו לבטלה. (משנה למלך הלכות ברכות פ"א הלכה טו בשם הריב"ש סי' תח, הביאו כה"ח סי' רטו אות כג, משנ"ב שם ס"ק יט בשם אחרונים) וצריך להזהיר לאותם שרגל על לשונם להזכיר שם שמים לבטלה, לבטל הרגלם מיד, ולחזור בתשובה שלמה על האיסור שהרגילו, וליזהר בזה מכאן ואילך במאוד מאוד.

ד. האם מי שנמצא ב'אלקי נצור' בתפילת העמידה רשאי להפסיק לאמירת 'ויכלו' יחד עם הציבור?

י"א שרשאי לאומרו שם. (דעת הגר"ש אויערבאך הובא במאור השבת ח"א עמ' תקכו, שו"ש סי' רסח ס"ק א, שו"ת לבושי מרדכי [תליתאה] או"ח סי' כז [דלא גרע מקדיש וקדושה דשרי לענות באמצע 'אלקי נצור', ובפרט שלדעת הט"ז אין לומר 'ויכלו' ביחיד אלא בצבור], קנה בושם ח"ג סי' טז אות א בשם אדמו"ר משומר אמונים. וע"ע שו"ת ויען יוסף ח"ג סי' תיג, ובמה שהביא בזה בספר מאור השבת ח"א עמ' תצג, ושם חלק ב עמ' תקכו, ושם עמ' תרפג)

וי"א שאינו רשאי לאומרו שם, שכן אין חיובו מן הדין. (חזו"ע שבת ח"א עמ' שמג, הלכה ברורה סי' רסח סעי' כד)

הלכה: נראה שמוטב שלא להפסיק שם לאומרו, ויאמר אותו לאחר מכן ביחיד, ויסמוך על רוב פוסקים המתירים בזה (דלא הט"ז), והמפסיק שם לומר 'ויכלו' יש לו בודאי על מי לסמוך.

ה. האם מי שלא אמר 'ויכלו' יחד עם הציבור, כאשר בא לאומרו צריך לצרף עימו אדם נוסף?

אין צריך לזה. (חזו"א או"ח סי' לח אות י, משמע מחזו"ע שם, אול"צ ח"ב פרק יט סעי' ד [והוסיף שלפי הטעם שתקנתו משום יו"ט שחל בשבת, אין צריך לאומרו כלל בשניים], הלכה ברורה שם עמ' עז. ועי' משנ"ב סי' רסח ס"ק יט. ובדברי החזו"א הנ"ל עי' בספר נשמת שבת ח"א עמ' תמד, בשם ספר מעשה איש ח"ד עמ' קכא, שהגר"ח קניבסקי סיפר שהורה לו החזו"א לאומרו בשניים, וכתב שם שאולי החזו"א חזר בו)

ו. האם מי שמתפלל בקצב איטי יש לו למהר בתפילתו בכדי להפסיק לומר 'ויכלו' יחד עם הציבור?

י"א שיש לו למהר בתפילתו לצורך זה. [עי' ט"ז (סי' רסח ס"ק ה)]. (פמ"ג אשל אברהם אות יא, הביאו ביה"ל שם ד"ה ומעומד)

וי"א שאין לו למהר בתפילתו לצורך זה. (חזו"א שם, משמע מחזו"ע שם, אול"צ ח"ב ע"ב)

ז. מה הטעם לאמירת 'ויכלו' שלוש פעמים בליל שבת?

טעם א': נאמר ב'ויכלו' ג' פעמים "אשר" כמו בפרשת פרה אדומה, לרמזו שכמו שזו מכפרת גם אמירת 'ויכלו' מכפרת על כל העוונות, וכאילו קיים את כל התורה. (הרוקח סי' מט, ארחות חיים הלכות ערב שבת אות י, כל בו סי' לה דף לו ע"ג, אבודרהם דף מ סוף ע"ג, אוצר המדרשים עמ' קנו, אור זרוע ח"ב כ, א"ר סי' רסח אות יב, מדרש שוחר טוב) טעם ב': כנגד עולם העליון האמצעי והתחתון, לרמזו שהקב"ה ברא את כולם. (שם בשם צרור המור)

טעם ג': כיון שיש חיזוק בדבר הנאמר ג' פעמים, ועל כן קבעו חז"ל לאומרו ג' פעמים. (שם בשם רבינו ירוחם דף קב)

א. אפרים עוסק בהוצאת ספרים לאור, (דרך עיסוקו הוא שהמחבר נותן לו את חומר ההדפסה, אפרים קונה נייר ושולח לבית הדפוס, ובסוף התהליך מוסר למחבר ספרים מוכנים). והנה הרב מנשה ביקש להדפיס חוברות, ועל כן ישב וסיכם עם אפרים סך מסויים על מחיר הנייר, וכן סך מסויים על שאר התהליכים, ונתן לו מקדמה. והנה אפרים הזמין נייר מחוץ לארץ, וכאשר הנייר הגיע לנמל בארץ ישראל, נגרם שם עיכוב גדול מחמת המכס, כך שאפרים הוצרך להוסיף 16,000 ש' עבור הוצאות אחסון. אפרים טוען שהרב מנשה צריך להוסיף לו על המחיר שסוכם. ואילו הרב מנשה טוען שהם סיכמו מחיר על הנייר וגם על כל שאר התהליכים, ולכן ההפסד צריך לחול על אפרים. מה הדין?

והנה בשאלתנו יש להבחין במעמדו של אפרים. ובכן, אם נאמר שהוא נחשב למתווך בין הרב מנשה לבין מוכר הנייר, אזי הוא רק שליח לקנות את הנייר, ואם כן הוצאות האחסון יחולו על הרב מנשה. אולם אם נאמר שאפרים נחשב לשוכר הקונה את הנייר ומוכרו לרב מנשה, אזי הנייר שייך לו, והוא כבר התחייב למוכרו לרב מנשה בסכום שנקבע מראש, ואם כן הוצאות האחסון יחולו עליו. (ואם הוא יחזור בו מהמחיר, היות שהוא קיבל מקדמה יחולו עליו דין מי שפרע, כמבואר בשו"ע [חו"מ סי' רט סעי' ו], וכפי שביאר כסף משנה [פרק כב הלכה ג]. ואמנם אם ההפרש היה יותר משיעור 'שעות' [שישית], היה יכול אפרים לחזור בו מהמחיר, אלא שבשאלתנו ההפרש הוא פחות משיעור זה). ולכאורה נראה שנחלקו בזה קצוה"ח ונתה"מ, שלפי קצוה"ח (סי' שלט ס"ק ג בשם מהר"א ששון) נחשב שאפרים נתחייב למוכר לרב מנשה חוברות מוכנות, והנייר הוא חלק מהעסקה, שאין דין שכירות פועלים בקבלנות אלא כשהפועל עובד בחומרים של בעל הבית, ולפי זה ההוצאות יחולו על אפרים. ואילו לפי נתה"מ (סי' שלג ס"ק טו) נחשב זה לשכירות פועלים, ולפי דבריו הנייר שייך לרב מנשה, כיון שאפרים קנה את הנייר בשליחותו. (כמבואר בשו"ע [שם סי' קג סעי' ד] שהאומר לחבירו תקנה עבורי דבר מסויים והלך השליח וקנה, אפילו שילם מכספו זכה המשלח). ואכן נראה שבנידון דידן יש להכריע שבדאי נחשב לשכירות פועלים ולא למקח וממכר, כיון שהחומר של החוברות שייך לרב מנשה, ולפי זה חזר הדין שהוצאת האחסון מוטלת על הרב מנשה. אך גם לפי צד זה אין זה פשוט שזכה הרב מנשה בנייר, כיון שמפעל הנייר שייך לגוי ואין שליחות לגוי. (והרי מבואר בנמ"י [ב"מ יא:] שבעינינו גם שליחות של בעל הממון, וכן הוא דעת התוס' [שם דף עא:], ויש ראשונים החולקים על זה. ואכמ"ל). לכן אף אם נאמר שנחשב שאפרים משך את הנייר על ידי שהזמין הובלה כמבואר בפת"ש [שם סי' קצב ס"ק ב], מכל מקום לא זכה הרב מנשה והוא ספקא דדינא, שהרי כל הנ"ל תלוי במחלוקת ראשונים כמבואר בפת"ש [שם]. ומאחר שסוף סוף ראובן הוציא הוצאות עבור הרב מנשה, ואם הוא היה יודע מראש שיהיו הוצאות אחסון הוא היה קובע סכום גבוה יותר, יש מקום לחייב את הרב מנשה, אלא שמצד שני קי"ל שקבלן שחוזר בו מחמת עליית מחירים ידו על התחתונה, והרי הרב מנשה הוא המחזיק (שכן הוא קיבל כבר את החוברות), ומספק אי אפשר לחייבו לשלם. ולמעשה טוב לפשר ביניהם כך שהרב מנשה ישלם חצי מהוצאות אחסון החוברות. (הרה"ג אפרים כהן עמאש שליט"א, אב"ד זכור לאברהם ביתר עילית)

ב. זבולון עלה למונית וביקש להגיע לכתובת פלונית בעיר עפולה, סוכם עם נהג המונית שהתשלום יהיה 400 ש' והנסיעה החלה. והנה תוך כדי נסיעה התברר לנהג המונית שזבולון חפץ להגיע למרכז קניות פלוני שנסגר לצמיתות לפני שבוע, בקרבו של נהג המונית התחוללה מלחמה - האם לגלות את אוזנו של זבולון אודות סגירת מרכז הקניות או לא. כיצד על נהג המונית לנהוג?

נהג המונית חייב לגלות את אוזנו של זבולון אודות סגירת מרכז הקניות מדין 'השבת אבידה'. ובנוגע לתשלום, זבולון צריך לשלם לנהג המונית את שכר הנסיעה ליעד כ'פועל בטל' בניכוי דמי הטרחה והוצאות הנסיעה, וזה כיון שכבר החלה הנסיעה, וזבולון כעת חוזר בו ממה שסוכם, ועל כן

מצוה קכ"ד בתרי"ג המצוות:

'שלא להבדיל הראש בחטאת העוף'

כבר אמרנו במצוות בנין הבית (מצוה צה, עלון מס' 171), שאין בני יכולת וגם לא לאשר קטנו (אצבעו הקטנה) עבה ממוטנינו, למצוא טענה גם על צד הפשוט בפרטי הקורבנות, ודי לנו למלאכתנו זאת להודיע בענין הקורבנות דרך כלל קצת טעם על צד הפשוט, וכבר כתבתי למעלה (שם) ובמצוה הקודמת (עוד) מה שידעתי ושמעתי. וענין המליקה והאזהרה שלא יבדיל, גם זה מפרטי הקורבן הוא. ואך אמנה (ואולם באמת), אשר לא יחוש להוציא כל רוחו יוכל להשיב כי אולי בדבר המליקה הנעשית ביד הכהן בחטאת העוף, שהוא קורבן של עני, רמז שימנהר כל אדם בתכלית המהירות צורכו של עני, ועל כן אינו צריך קורבנו שחיטה, שלא יצטרך הכהן לחזור אחר הסכין ולבדוק, ויתבטל העני שם ממלאכתו בינתיים. גם להפליג המהירות אמר שיתחיל ממול עורפו, כי הוא המוכן אל ידו, ולא יצטרך להפך הצוואר אל צד הסימנין. ועוד יש רמז בענין המליקה שהיא ממול העורף בתורים ובני יונה, שנמשלו ישראל בהם, שלא נהיה קשי עורף. וענין איסור הבדלת הראש מן הגוף דבר ראוי הוא להידור הקורבן, כי באמת כשראש העוף דבק עימו הוא יותר מהודר, וראוי לנו להדר קורבנו של עני בכל כוחנו, די לו בעניותו, אין לנו להוסיף בדלותו לפחות תואר קורבנו. וכל זה מן היסוד אשר בנינו תחילה (מצוה צה), כי משורשי הקורבנות לקנות בנפשנו מידות טובות ומעולות, ולהכשיר פעולותינו בכח הדמיונות שאנחנו עסוקים בהן, כי מהיות האדם בעל חומר לא יצייר ויקבע הדברים ציור חזק בנפשו, כי אם על ידי הפעולות. ועד [ש]שמענו טעם אחר, נחזיק בזה.

מצוה קכ"ה בתרי"ג המצוות:

'שלא ליתן שמן זית במנחת חוטא'

משורשי המצוה, לפי שהשמן רמז למעלה ולגדולה, שאם אתה מערבו בכל משקין, הוא צף על כולו, והוא דבר חשוב מאוד, וידוע הוא חשיבותו שמן הטוב, ולכן ימשחו בו המתחנכים למעלות מלכות או כהונה, על כן אין ראוי לתת ממנו במנחת החוטא הצריך להראות בעצמו דאגה ושפלות על שבא דבר עברה לידו. ועוד נאמר שהוא לחמלת העני שלא להטריחו יותר מידי להביא שמן, כי ה' ברוך הוא לא יטריח בריה. ומפני זה גם כן לא חייבו רק במעט קמח, שאי אפשר לשום אדם אפילו בדלי דלות בלא מעט קמח. וזה יספיק לנו גם על הלבונה. (מצוה הבאה)

מצוה קכ"ו בתרי"ג המצוות:

'שלא ליתן לבונה במנחת חוטא'

(מתוך ספר החינוך)

אל תקרי הליכות אלא הלכות

שאלות

(תשובות יינתנו בעלון הבא)

א. יוסף פרסם את הדירה שברשותו להשכרה עם הטבה מיוחדת - תשלום הארנונה שהינו בסך 500 ש' בכל חודש, ישולם על ידי המשכיר. אליהו שכר את הדירה ושילם עבורה תשלום מראש לשנה. כעבור מספר חודשים אליהו נפצע ברגלו ל"ע, כך שכעת מגיע לו הנחה של 80% בתשלום הארנונה. יוסף בעל הדירה ביקש מאליהו לממש את ההנחה, כדי שמעתה הוא ישלם רק 100 ש'. וכך היתה תשובתו של אליהו: "אממש את ההנחה רק בתנאי ששנינו נתחלק בה שווה בשווה. יוסף טוען שזו סחיטה מצד אליהו לנהוג כך. ואילו אליהו בשל... מה הדין?

ב. כאשר יהודה ירד השכם בבוקר במדרגות הבנין בדרכו לבית הכנסת להתפלל תפילת שחרית, הוא הבחין בשקית אשפה מלאה המונחת בפתח ביתו של שכנו דוד, יהודה שהינו בעל חסד מופלא, הוריד את שקית האשפה והשליכה ל'טמון'. ומה מתברר עכשיו? ששקית האשפה לא היתה מלאה באשפה, אלא בבגדים שמסר דוד לחבירו לכבס לו עקב תקלה במכונת הכביסה שלו, ומאחר שהחבר הגיע מאוחר בלילה, הוא הניח את שקית הכביסה בפתח ביתו של דוד. מה הדין?

ג. מה הטעם שקידוש היום נקרא בשם 'קידושא רבא'?

ד. האם יוצאים ידי חובת קידוש כשהמקדש הוא מחלל שבת בפרהסיא רח"ל?

ה. כוס קידוש ששטפוהו בליל שבת אחר הסעודה, האם צריך לשוטפו שוב לפני קידוש היום?

ו. האם מותר לבלוע תרופה עם מעט מים קודם הקידוש, כשקשה לו להמתין עד אחר הקידוש?

ז. מה הטעם שאסרו חז"ל שתיית מים לפני הקידוש, ואילו לפני הבדלה לא אסרוהו (בעת הצורך)?

כינור חידתי

שאלת השבוע:

איזו בהמה מותר לאכול את בשרה, אך אסור לשתות את חלבה?

פתרון החידה מעלון הקודם:

שאלה: באיזה אופן מותר לאדם לישא שתי אחיות יחד?

תשובה: נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רסט סעי' ז): "מותר לאדם לישא שתי אחיות גיורות מן האב, שלא גזרו (חכמים) ב'שאר' האב". (ולישא שתי אחיות יחד מן האם אסור, כמבואר שם (סעי' ה): "הנושא... שתי אחיות מן האם, יושב עם אחת מהן (כלומר אחת מן האחיות שנשא ימשיך לקיים לו לאשה) ומגרש השניה"). (מתוך סדרת הספרים הנפלאה ופריו מתוק)